

**Леся Романюк**

Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankiwsku, Ukraina

## **ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ КОНСЕРВАТОРІЇ ІМ. СТАНІСЛАВА МОНЮШКА У СТАНИСЛАВОВІ В КОНТЕКСТІ ПОЛІНАЦІОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРНО- -МИСТЕЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ГАЛИЧИНИ**

Історичний період останньої чверті XIX – першої третини XX ст. характеризується значною активізацією музичного життя Східної частини Галичини, та виділенням окремих міст в якості потужних осередків культури і освіти з власною інфраструктурою та оригінальними традиціями, набутими упродовж століть. Розвиток музичного мистецтва та освіти у Станиславові (нині Івано-Франківську), має ряд іманентних особливостей, пов'язаних із наявністю різноетнічного населення, і відзначається проникненням до його середовища регіональних, загальнонаціональних та європейських культурно-мистецьких традицій.

Процес становлення музичної освіти Станиславова другої половини XIX – першої половини XX ст. є невід'ємною часткою мистецьких процесів, які відбувалися в місті і загалом у Галичині. У визначений період прослідковується значний підйом в цій галузі, що зумовлено демократизацією суспільно-політичного життя, відкритістю для взаємовпливів та взаємопроникнень культур різних народів. Суттєві зрушення в галузі музичного мистецтва у Станиславові періоду другої половини XIX – першої половини XX ст. були детерміновані інтенсивним становленням системи музичної освіти, що знайшло свій вияв у діяльності навчальних закладів різних типів та рівнів (школах, гімназіях, учительських семінаріях, Станиславівській філії Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка і Консерваторії ім. С. Монюшка).

Упродовж багатьох років у Станиславові діяло польське Музичне Товариство ім. С. Монюшка (МТМ) [Towarzystwo Muzyczne im. S. Moniuszki] та Консерваторія Музичного Товариства ім. С. Монюшка (КМТМ) [Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego im. S. Moniuszki] при ньому, що вели активну мистецьку та освітню діяльність. Консерваторія тривалий час залишалася єдиним в місті та прикарпатському регіоні вищим навчальним закладом, що давав змогу отримувати фахову музичну підготовку. Цей

музичний заклад протягом свого існування підготував велику кількість музикантів різних національностей, що працювали не лише у Станиславо-ві, але і в інших містах краю.

У Варшавському тижневику «Ехо Музичне, Театральне і Артистичне» [«Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne»] за 1879 р. поряд з інформацією про заснування МТМ у Станиславо-ві було вміщено повідомлення щодо оголошення конкурсу на вакантну посаду директора, викладача теорії та гри на скрипці у музичній школі, яка була організована при цьому ж Товаристві. Річна оплата керівника нового освітнього закладу мала складати 375–450 ринських, але ним міг стати лише поляк. Передбачалося, що у місті з 20 000 мешканців, а також за відсутності вартої уваги конкуренції знайдеться чимало бажаючих навчатися в музичній школі МТМ<sup>1</sup>.

У Статуті МТМ зазначалося, що члени цієї організації та їх родичі мали першочергове право запису до Консерваторії, яка ставила собі за мету надання всебічної музичної освіти всім бажаючим незалежно від національності. Навчання в цьому освітньому закладі велося польською мовою. Діти учасників Товариства звільнялися від сплати «вписового», а кращі учні отримували стипендію<sup>2</sup>.

Консерваторія розмістилася в будинку на вул. Бельовського, 1 (тепер Леся Курбаса), який знаходився поблизу театру МТМ (нині обласна філармонія). Окрім цього, дирекція винаймала для занять також інші приміщення. Товариство та Консерваторія користувалися залом театру для проведення святкувань, концертних виступів, оперних та драматичних вистав, урочистостей та розважальних вечірок<sup>3</sup>.

Фінансування закладу здійснювалося за рахунок шкільної оплати, яка вносилася за цілий курс навчання наперед, фондів крайових і державних, добродійних пожертв, а також коштів МТМ, яке підтримувалося Мало-польським Зв'язком Товариств музичних і співочих у Львові [Małopolski Związek Towarzystw Muzycznych i Śpiewaczych we Lwowie], оскільки було його учасником.

Управління і контроль над Консерваторією підпорядковувались Товариству. Безпосереднє керівництво здійснював директор, який водночас був художнім керівником МТМ і два рази на рік подавав звіт про діяльність

---

<sup>1</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału Towarzystwa «Teatr im. Moniuszki», towarzystwo muzyczno-dramatyczne w Stanisławowie. Rok 1931/1932*, Stanisławów 1932, 33 s.

<sup>2</sup> Державний архів Івано-Франківської області [Państwowe Archiwum Obwodu Iwano-Frankińskiego] [dalej: ДАІФО], *Statut towarzystwa «Teatr im. Moniuszki w Stanisławowie*, Stanisławów 1879, s. 14; Stanisławów 1905, s. 16; Stanisławów 1928, s. 19; Stanisławów 1933, s. 33.

<sup>3</sup> Л. Мазепа, *Причинки до історії музичної освіти в Східній Галичині* [w:] *Музыка Галичини. Musica Galiciana*, t. 2, red. Ю. Ясіновський, Львів 1999, s. 97.

освітнього закладу та здійснював систематизацію статистичних даних<sup>4</sup>. Протягом усієї діяльності Консерваторії її очолювали: на перших етапах Люціян Квіцінський [Lucjan Kwieciński], Владислав Антоневський [Władysław Antoniewski], пізніше Мар'ян Дорожинський [Marian Dorożynski] (з 1925 р.), Альфред Стадлер [Alfred Stadler] (з 1927 р.), Тадеуш Ярецький [Tadeusz Jarecki] (з 1931 р.), Максиміліан Гер [Maksymilian Ger] (з 1937 р.), Віктор Гаусман [Wiktor Hausman] (з 1938 р.).

На навчання приймали як дітей, так і дорослих з відповідним рівнем музичної обдарованості та обов'язковою шкільною освітою. Термін навчання у Консерваторії Музичного Товариства ім. С. Монюшка (КМТМ) залежав від спеціальності і змінювався у процесі розвитку освітнього закладу. Здебільшого для отримання диплома витрачалося від 8 до 12 років. Це обов'язковий термін, за який учень повинен був оволодіти програмовими вимогами. Більшість вихованців поєднували навчання музики у Консерваторії із навчанням у загальноосвітніх школах.

Однією з форм контролю і звітності були «пописи» (концерти-звіти) учнів станіславівської Консерваторії, які переважно відбувалися в останню неділю місяця і проводилися від трьох до дев'яти разів на рік. У них брали участь як виконавці-солісти, так і камерні ансамблі та оркестри. Ці виступи широко висвітлювалися місцевою пресою, в якій рецензенти давали критичну оцінку рівню професійної підготовки учнів Консерваторії та висловлювали міркування щодо перспектив розвитку цього навчального закладу.

Окрім пописів, у Консерваторії двічі на рік влаштовувалися великі річні концерти. Залучення учнів до виступів у цих заходах сприяло формуванню свободи виконання та вихованню сценічної витримки у публічних акціях. Наприкінці кожного навчального року проводилися річні іспити, що відбувалися перед комісією у складі директора, викладачів з фаху та представників адміністрації МТМ. Перевідні річні іспити були обов'язковими після закінчення кожного класу.

Для отримання дипломів учні здавали випускні іспити, на яких, окрім дирекції Консерваторії та викладачів з фаху, був присутній інспектор. Зокрема, з 19–20 червня 1936 р. в екзаменаційній комісії перебував делегат Міністерства Освіти [Ministerstwo Edukacji], капітан Богуслав Сідорович [Bogusław Sidorowicz]<sup>5</sup>. У Консерваторії видавалися два типи дипломів:

<sup>4</sup> Центральний державний історичний архів України у Львові [Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie] [dalej: ЦДІАЛ України], Ф. (fond) 146, оп. (opis) 58, спр. (sprawa) 1248, 112 арк., Прохання засновників музичних і драматичних колективів у Бережанах, Львові, Коломиї про затвердження статутів.

<sup>5</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1929/1930, Stanisławów 1930, 33 s.

виконавський (диплом з відзнакою) та педагогічний, що давав можливість освітньої праці. До випускних іспитів допускалася лише невелика кількість учнів, що досягли відповідного виконавського рівня. Навчальний процес поділявся на певні етапи. Існували елементарний, нижчий, середній та вищий курси для всіх спеціальностей. На вищому курсі навчалася тільки невелика частина учнів, які прагнули працювати за музичним фахом.

Архівні документи засвідчують, що в перші роки діяльності навчального закладу були відкриті виконавські спеціальності: фортепіано, скрипка, віолончель, сольний спів, флейта. Згодом фахові відділення розширилися, додалися класи гри на трубі, фаготі, кларнеті<sup>6</sup>.

Тривалість навчання на різних відділах була відмінною: фортепіано – 9 років; скрипка, віолончель – 9 років; композиція – 7 років; сольний спів – 6 років; оркестрові (духові) інструменти – 6 років<sup>7</sup>. При потребі учні могли залишатися на повторний рік.

Для всіх спеціальностей обов'язковим було вивчення теоретичних дисциплін, перелік яких включав теорію та історію музики, гармонію, контрапункт, музичні форми, інструментування, методику навчального співу і дидактику. Окрім цього, в систему навчання було впроваджено диригентський курс та хоровий клас<sup>8</sup>.

Окрім основного фаху, учні могли навчатися гри на додаткових інструментах. Зокрема, фортепіано вводилося для скрипалів та вокалістів. Гра на альті запроваджувалася додатково у скрипковому класі, учні якого від 2 класу нижчого курсу зобов'язувалися брати участь в оркестрі Консерваторії. Вихованці курсів гри на фортепіано і скрипці мали можливість навчатись також в камерному класі.

У тридцятих роках в Консерваторії було запроваджено клас хорового співу для усіх, кому виповнилося 15 років<sup>9</sup>, а також з ініціативи професора Ю. Фінкельштейна [Józef Finkelstein] був створений клас камерної музики. Ці творчі учнівські колективи завжди особливо відзначалися у мистецьких заходах, організованих Консерваторією та МТМ. Так, за участю струнного оркестру (у складі 44 музикантів) та хору (із 50 співаків) під керівництвом директора навчального закладу Тадеуша Ярецького [Tadeusz Jarecki] у квітні 1933 р. відбувся оперний спектакль Владислава Желенського [Władysław Żeleński] «*Стара байка*» [„Stara baśń”]. Для участі у постановці

<sup>6</sup> І. Маланюк, *Голос серця*: автобіографія співачки [пер. з нім. А. Ільницької; комент., довід. відділ Б. Котюк], Львів 2001, 306 s.

<sup>7</sup> Л. Мазепа, *Причинки до історії...*, s. 97.

<sup>8</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1933/1934, Stanisławów 1934, 29 s.

<sup>9</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1929/1930, Stanisławów 1930, 33 s.

на головну роль спеціально був запрошений відомий співак зі Львова Віктор Леґежинський [Wiktor Legeżyński]. Вдала постановка викликала схвальні відгуки громадськості, що призвело до повторного виконання спектаклю у травні того ж року<sup>10</sup>. Дирекція надавала можливість учням бути учасниками оркестрів і хорів інших освітніх закладів та мистецьких товариств, при умові що це не стане перешкодою їх навчанню в Консерваторії.

Традиційним було залучення учнів у хор або симфонічний оркестр МТМ, що практикувалося ще від початку діяльності цього навчального закладу. Так, спільними зусиллями, у одному з концертів було виконано кантату художнього директора Товариства Міхала Бернацького [Michał Biernacki]<sup>11</sup>. Програми наступних спільних мистецьких імпрез охоплювали широкий спектр музичних жанрів і стилів, серед яких особливо яскравим сценічним втіленням відзначалася увертюра Ф. Мендельсона «*Сон літньої ночі*» та ювілейна кантата В. Желенського, що була створена до 200-ї річниці перемоги Яна III Собеського [Jan III Sobieski] над турками під Віднем<sup>12</sup>. Такі мистецькі акції сприяли підвищенню виконавського рівня учнів Консерваторії, розширенню їх творчого світогляду та духовному збагаченню.

У навчальному закладі для вихованців класу сольного співу викладалися предмети сценічна гра та вивчення оперних партій. Це було зумовлено специфікою навчального процесу у Консерваторії та частим залученням її вихованців до виступів у мистецьких акціях Товариства. Однак, насамперед, метою цих занять була підготовка учнів-вокалістів до сольної кар'єри.

Такий значний обсяг навчально-виховної роботи та успіх, з яким вона втілювалася в життя, свідчать про високий професійний рівень Консерваторії, яка користувалася великою популярністю серед громадськості міста і всієї Галичини. Більшість батьків з середовища поляків, українців, євреїв, німців не лише зі Станиславова, але й інших міст Прикарпаття віддавала своїх дітей саме в польський заклад, оскільки він був краще забезпечений кваліфікованими учительськими кадрами, підтримувався владою та стабільно фінансувався. Рівень підготовки вихованців Консерваторії дозволяв бажаним продовжувати навчання, вступаючи до найкращих музичних вузів Європи.

Про те, що у навчальному закладі здобували освіту учні різних національностей було зафіксовано в річних звітах дирекції та статистичних даних, але переважно більшість викладачів і учнів становили поляки.

<sup>10</sup> „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” [dalej: EMTA] 1885, nr 86, s. 5.

<sup>11</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1935/1936, Stanisławów 1936, 31 s.

<sup>12</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1932/1933, Stanisławów 1933, 28 s.

У перший рік діяльності Консерваторії в ній навчалось 83 особи. Однак, успішний розвиток цього освітнього закладу зумовив тенденцію до зростання їх кількості на початку XX ст., яка у 1904 р. досягла близько 200 осіб<sup>13</sup>. Після Першої світової війни та періоду нестабільності у діяльності Консерваторії, починаючи із 1920-х рр., відбувається значне мистецьке піднесення. Як наслідок – збільшилася кількість бажаючих здобувати освіту саме в цьому музичному закладі. Ріст учнівського контингенту та його різнонаціональний склад в 1920-х – 1930-х роках XX ст. представлений у таблиці:

**Таблиця 1. Статистика учнівського складу Консерваторії МТМ**

| Навчальний рік | учні | учениці | всього | римо-католики | греко-католики | євреї | інші |
|----------------|------|---------|--------|---------------|----------------|-------|------|
| 1924/1925      | 55   | 64      | 119    | 62            | 8              | 49    | 0    |
| 1925/1926      | 45   | 59      | 104    | 58            | 5              | 41    | 0    |
| 1926/1927      | 27   | 53      | 80     | 36            | 8              | 34    | 2    |
| 1927/1928      | 59   | 92      | 151    | 78            | 27             | 46    | 0    |
| 1928/1929      | 77   | 144     | 221    | 112           | 32             | 69    | 8    |
| 1929/1930      | 74   | 160     | 234    | 125           | 35             | 68    | 6    |
| 1930/1931      | 76   | 169     | 245    | 148           | 28             | 56    | 13   |
| 1931/1932      | 96   | 147     | 243    | 154           | 22             | 48    | 19   |
| 1932/1933      | 105  | 180     | 285    | 202           | 26             | 39    | 18   |
| 1933/1934      | 118  | 166     | 284    | 192           | 32             | 32    | 17   |
| 1935/1936      | 84   | 125     | 209    | 159           | 12             | 27    | 11   |
| 1936/1937      | 77   | 129     | 206    | 128           | 16             | 64    | 8    |
| 1937/1938      | 82   | 131     | 213    | 136           | 11             | 52    | 11   |

Найбільшою популярністю у Консерваторії користувалися класи гри на фортепіано, скрипці та сольний спів<sup>14</sup>. Ця ситуація пояснюється ступенем розповсюдження цих інструментів у міському побуті того часу, а також наявністю в школі висококваліфікованих педагогів за цими спеціальностями.

<sup>13</sup> Л. Мазепа, *Причинки до історії...*, s. 97.

<sup>14</sup> ЕМТА 1879, nr 17, s. 4.

Клас фортепіано КМТМ у Станиславі вели Генріх Гінсберг [Henryk Günsberg] (учень Вілема Курца [Vilé Kurz], Лева Сироти [Lew Sierota], Луїса Дітля [Louis Dietl]); Максиміліан Гер [Maksymilian Ger] (випускник Консерваторії Польського Музичного Товариства (КПМТ) [Konserwatorium Polskiego Towarzystwa Muzycznego] – золотий медаліст); Клара Рідлювна [Klara Riedlówna] (дипломований учитель, випускниця Консерваторії Польського Музичного Товариства); Гелена Журекувна [Helena Żurekówna] (випускниця Консерваторії Польського Музичного Товариства); Ян Літинський [Jan Lityński] (випускник КМТМ).

Клас скрипки: Станіслав Кребс [Stanisław Krebs] (випускник Інституту Капера [Lous Lucien Capet] в Парижі); Станіслав Дабровський [Stanisław Dąbrowski] (випускник КПМТ); Юзеф Фінкельштейн (випускник Берлінської Консерваторії [Königlichen Akademischen Hochschule für Musik]); Мечислав Ковальський [Mieczysław Kowalski] (вихованець КПМТ). Окрім цих скрипалів-педагогів, у Консерваторії викладали Софія Мюллер [Zofia Müller], Станіслав Краковський [Stanisław Krakowski], Адель Копійчук [Adela Kopijczuk] (учениця Ю. Фінкельштейна і КМТМ).

Клас віолончелі: Річард Гайслер [Ryszard Geisler] (випускник курсу професора Рацка в Празі); Галина Мерчинська [Halina Merczyńska] (учениця Давида Поппера [David Popper], Прага).

Клас духових інструментів: Леон Корчинський [Leon Korczyński].

Клас сольного співу: Ерна Галлер [Erna Haller], Ядвіга Цопот [Jadwiga Zoppot], Галина Олеска [Helena Oleska] (відома оперна співачка зі Львова) та всесвітньо відомий співак Адам Дідур [Adam Didur].

Теоретичні предмети, оркестр і хор здебільшого вели директори шкіл, а саме: Альфред Стадлер [Alfred Stadler], що був знаним диригентом і композитором, Тадеуш Ярецький, Максиміліан Гер, а також вчителі Гелена Журекувна та Софія Мюллер<sup>15</sup>.

Як бачимо, педагогічний склад Консерваторії представляв різні європейські митецькі школи, відповідно, відбувалася міжкультурна комунікація у сфері музичної освіти.

Окрім вчителів з фаху, у КМТМ працювали акомпаніатори Г. Поврознак, Шапірувна, С. Крижанівська, що одночасно викладали фортепіано в українській філії Вищого Музичного інституту у Станиславі. Такий міжнаціональний творчий взаємобмін був типовим явищем на теренах Галичини того часу.

Результати професійної діяльності викладачів Консерваторії виявлялися під час проведення мистецьких акцій, у яких брали участь їхні вихован-

---

<sup>15</sup> ЦДІАЛ України, Ф. (fond) 146, оп. (opis) 51, спр. (spr.) 806, 56 арк., Прохання засновників про утворення чи зміну статутів.

ці. Один з концертів, у якому виступали випускники, відбувся за наступною програмою:

1. Ядвіга Акерман [Jadwiga Ackermann]: В. А. Моцарт. *Рондо Ре мажор*; К. М. Вебер. *Фортепіанний концерт №1, I ч.*
2. Ельжбета Льовенберг [Elżbieta Löwenberg]: Ф. Мендельсон. *Концерт для фортепіано, соль мінор, II ч.*
3. Ядвіга Домашевська [Jadwiga Domaszewska]: І. Падеревський. *Ноктюрн.*
4. Ядвіга Іллюк [Jadwiga Illuk]: Ф. Мендельсон. *Концерт для фортепіано соль мінор, III ч.*
5. Сесилія Лафер [Cecylia Lafer]: Дж. Пуччіні. Арія з опери «Тоска», Дж. Верді; арія з опери «Аїда».
6. Ядвіга Лашет [Jadwiga Lachet]: К. Шимановський. *Етюд сі-бемоль мінор.*
7. Станіслав Горковський [Stanisław Gorkowski]: Ф. Шопен. *Ноктюрн сі-бемоль мінор.* І. Альбеніс. Гренада.
8. Сабіна Базар [Sabina Bazar]: Л. ван Бетховен. *Концерт для фортепіано мі мінор, I ч.*
9. Єва Равська [Ewa Rawska]: Ф. Шопен. *Скерцо сі-бемоль мінор, вальс Мі-бемоль мажор.* Л. ван Бетховен. *Концерт для фортепіано до мінор, II і III ч.*<sup>16</sup>

Різножанрова та технічно складна програма виступів засвідчує високі вимоги до випускників музично-освітнього закладу, які реалізовувалися на належному виконавському рівні. Окремі виконавці, згодом успішно продовжили традиції Консерваторії у власні педагогічній практиці. Зокрема, Є. Равська, яка викладала фортепіано у Коломиї.

Відмінною рисою Консерваторії була активна концертно-виконавська діяльність її професорсько-викладацького складу, що служило яскравим прикладом для молодшого покоління музикантів і було однією із форм навчально-виховного процесу.

Сезон 1933/34 року відзначився циклом концертів камерно-інструментальної музики. Програма першого з них була присвячена старовинній і новітній музиці, виступили професори Консерваторії Генріх Гюнсберг (фортепіано) та Юзеф Фінкельштейн (скрипка). У концерті ними були представлені композиції різних епох, жанрів і стилістичних напрямів. Прозвучали твори Ж.Ф. Рамо, Ф. Куперена, Й.С. Баха, К. Дебюссі, М. Равеля, С. Прокоф'єва, М. де Фальї, виконання яких зібрало чимале коло шанувальників класичної музики в залі театру С. Монюшка і стало однією з непересічних подій музичного життя Станиславова.

<sup>16</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1930/1931, Stanisławów 1931, 32 s.

Другий концерт репрезентував виступ струнного квартету викладачів Консерваторії, що виконав *квартет Ре мажор* Й. С. Баха. Слухачі цього концерту також мали можливість почути оригінальне трактування фортепіанного тріо, ор. 10 сучасного польського композитора і диригента Г. Фітельберга [G. Fitelberg] Поряд з ансамблевими номерами у програмі були присутні виступи солістів. Так, професор Ян Літинський [Jan Li-tyński] вразив високохудожнім і технічним виконанням фортепіанних творів польських композиторів Ф. Шопена і К. Шимановського. Цей талановитий піаніст (випускник КМТМ) неодноразово виступав з сольними програмами на різних сценах Станиславова і Галичини та отримав визнання широкої аудиторії шанувальників музичного мистецтва. На високому рівні відбувся також виступ нової викладачки Консерваторії Галини Мирчинської [Halina Mirczyńska] (віолончель), гра якої вражала технічністю, яскравим тембральним забарвленням звучання та оригінальною інтерпретацією виконуваних творів<sup>17</sup>.

Наступний концерт сезону поєднав у своїй програмі сольні та оркестрові номери. Під керівництвом Тадеуша Ярецького учнівський оркестр Консерваторії виконав *Concerto grosso № 6* Г.Ф. Генделя, а професор Генріх Гюнсберг вразив присутніх витонченим і високохудожнім трактуванням *концерту* В.А. Моцарта *Мі-бемоль мажор* для фортепіано з оркестром.

Педагогічно-виконавська діяльність викладачів позитивно позначалась на рівні підготовки учнів Консерваторії, яких систематично залучали до концертної діяльності. Окрім традиційних пописів, відбувалися звітні концерти, ювілейні вечори, тематичні концерти, вечори камерної та симфонічної музики.

Показовими стали три ранки і три вечори, підготовані силами вихованців Консерваторії. Активну участь в цих концертах взяли учні духового відділу, серед яких високим рівнем підготовки відзначилися вихованці класу гри на трубі та фаготі професора Л. Корчинського. Майстерністю виконання різножанрових творів вразили публіку учні класу камерної музики під керівництвом професора Ю. Фінкельштейна. Такі мистецькі акції давали можливість учням демонструвати свій професійний ріст у різних формах концертних виступів, що сприяло активізації навчального процесу.

Окрім участі в оркестрових та хорових колективах Консерваторії, учні неодноразово виступали з сольними концертними програмами. Зокрема, у 1936/37 навчальному році відбулося три концерти випускників, з яких два були присвячені віолончельній музиці у виконанні Францішека Драго-

---

<sup>17</sup> [B.a.], „Kurier Stanisławowski” 1929, nr 322, s. 2.

мирецького [Franciszek Drahomirecki] (учня Галини Мирчинської). Програма наступного концерту поєднала два відділи. У першому прозвучали фортепіанні твори західноєвропейської класичної музики, підготовані Яном Швачинським [Jan Szwaczyński], а у другому відділі дебютувала співачка Люція Вейнтрауб [Łucja Weintraub] (колоратурне сопрано), випускниця Ерни Галлер, яка виконала окремі оперні арії зі струнним оркестром Консерваторії<sup>18</sup>. Такі заходи сприяли творчому становленню виконавців, спрямовували їх діяльність на оптимальну художню реалізацію композиторського задуму в сценічних умовах і психологічно готували до сольної кар'єри.

У діяльності Консерваторії традиційними стали вечори «Фрагменти з опер», в яких зокрема виступали вихованці класу сольного співу Е. Галлер, а також учнівський хор і оркестр. Однією з активних учасниць цих концертів була учениця Консерваторії, майбутня європейська оперна зірка українського походження Ірина Маланюк<sup>19</sup>. Програми музичних вечорів поєднували вибрані сцени, оркестрові, ансамблеві та сольні номери з відомих оперних творів композиторів минулого і сучасності. Серед них – фрагменти з опер «Паяци» Р. Леонкавалло, «Ріголетто», «Бал-маскарад» Дж. Верді, «Страшний двір», «Галька» С. Монюшка, «Манон» Ж. Массне та ін. Наведені факти є показовими щодо рівня фахової підготовки та можливостей професорсько-викладацького і учнівського складу Консерваторії, які зуміли власними силами здійснювати постановки не лише фрагментів, але й цілих опер.

Професійна майстерність викладачів КМТМ дозволяла здійснювати підготовку гідних учнів, які з честю представляли цей навчальний заклад на сценах міста і Галичини. Консерваторія стала справжнім «джерелом кадрів» для різнонаціональних музичних та освітніх закладів краю. Її випускники працювали в хорах, оркестрах, семінаріях і Вищому Музичному інституті. Серед них успішною викладацькою діяльністю у Станиславівській філії ВМІ відзначився В. Вислоцький [W. Wisłocki], який вів клас струнних інструментів.

Вихованці Консерваторії могли брати участь не тільки в її художніх колективах, але і в оркестрах та хорах інших навчальних закладів. Такі акції давали можливість учням Станиславівської Консерваторії об'єктивно оцінювати свій виконавський рівень у порівнянні з іншими музикантами. Одночасно викладачі ознайомлювалися з новими методами та напрямками

<sup>18</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1930/1931, Stanisławów 1931, 32 s.

<sup>19</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1936/1937, Stanisławów 1937, 31 s.

музичної педагогіки. Виступаючи з концертними програмами в польських та українських середніх школах, вихованці КМТМ здійснювали значну просвітянську роботу, сприяючи тим самим підняттю музичної культури міста і краю. Так, силами учениць гімназії сестер Уршулянок і оркестру учнів Консерваторії у червні 1938 р. було виконано виставу «*Наше життя*» [„Nasze życie”] – п’єсу з музикою В. Гаусмана [Wiktora Hausmana], якою диригував сам автор.

Молодь Консерваторії організовувала також розважальні концерти і вечірки у залі створеного 1937–38 рр. товариства «Братньої помочі» [„Bratnia pomoc”], кошти від яких ішли на потреби музично-освітнього закладу. Безпосередній учасник подій, випускник Ю. Фінкельштейна по класу скрипки Дмитро Рудик згадував, що паралельно з навчанням учні мали змогу грати в аматорських оркестрах, озвучувати німе кіно, забави, вечірки.

Окрему сторінку діяльності Консерваторії становить її тісна співпраця із Музичним Товариством ім. С. Монюшка. Викладачі поєднували педагогічну роботу з участю в справах товариства, яке вело активну концертну діяльність. Керівники музичного навчального закладу входили до складу Артистичної комісії [Komisja Artystyczna], де очолювали музичну секцію, виступали як диригенти. У трьох концертах для середніх шкіл, які відбулися у 1936–37 рр., оркестром Товариства диригували директор Консерваторії Т. Ярецький та професор скрипки і камерного класу Ю. Фінкельштейн<sup>20</sup>.

Учні та педагоги Консерваторії складали основу творчих колективів Музичного Товариства. Протягом тривалого часу концертмейстером симфонічного оркестру Товариства був професор скрипки Ю. Фінкельштейн. Серед учнів, запрошених до колективу як солісти і оркестранти, були Целевич [Celewicz], Драгомирецький [Drahomirecki], Гудима [Hudyma], Копійчук [Kopijczuk], Герхардт [Gerhardt], Грос [Gross], Ліндер [Linder], Лукасевич [Łukasiewicz], Вінницький [Winnicki]. Симфонічний оркестр був учасником численних акцій, організованих Товариством. Репертуарна палітра цього колективу була досить яскравою і включала шедеври світового музичного мистецтва, серед яких симфонія № 5 Л. ван Бетховена, увертюра «Байка» С. Монюшка, симфонічна поема «*Танець скелетів*» К. Сен-Санса. Виконання творів різних жанрів і стилістичних напрямків симфонічної музики давало можливість росту виконавської майстерності і розширення творчого світогляду як учасників, так і слухачів концертних програм.

<sup>20</sup> *Sprawozdanie z działalności wydziału...*, Rok 1930/1931, Stanisławów 1931, 32 s.

У Станиславові регулярно відбувалися «Симфонічні ранки» [„Poranki symfoniczne”], програми яких об’єднували оркестрові та вокальні номери у виконанні учнівських колективів та солістів, підготованих Е. Галлер, яка поєднувала викладацькі функції у Консерваторії з керівництвом оперною студією Музичного товариства.

Активна і плідна діяльність Консерваторії у Станиславові сприяла піднесенню музичної культури різнонаціонального населення міста і всієї Галичини. Цей заклад за формою організації освітнього процесу наближався до західноєвропейських консерваторій, про що свідчить наявність висококваліфікованих педагогів, виражених навчальних планів. Він відрізнявся своєю багатогранною діяльністю, яка включала підготовку кваліфікованих музичних кадрів для виконавської та педагогічної роботи, концертну, просвітницько-пропагандистську, виховну сфери.

За тривалий період (1879–1939 рр.) Консерваторія Музичного товариства підготувала велику кількість фахових музикантів, які своєю працею у навчально-виховних закладах, оркестрах, хорах, товариствах сприяли розвитку музичної освіти і виховання. Інтенсивна участь педагогів і учнів у концертному житті Станиславова та інших міст внесла свіжий струмінь у широкий потік мистецьких процесів всього Галицького краю. Цьому процесу значною мірою сприяло відкриття 1885 року коломиїської філії МТМ та музичної школи при ній, що у 1928 році була реорганізована в «Музичну Консерваторію ім. С. Монюшка в Станиславові, філія в Коломиї»<sup>21</sup>. Поряд з іншими музичними навчальними закладами, що діяли наприкінці XIX – на початку XX ст., Консерваторія творила міцний фундамент, на якому розгорталася яскрава палітра музичної культури Галичини.

## Bibliografia

### Źródła archiwalne

**Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie** (Центральний державний історичний архів України у Львові)

Ф. (fond) 179, оп. (opis) 4, спр. (sprawa) 766, арк. (arkusz) 1–6, Статистичні дані про стан Консерваторії музичного товариства ім. С. Монюшка у місті Станіслав.

Ф. (fond) 146, оп. (opis) 58, спр.(sprawa) 1248, 112 арк, Прохання засновників музичних і драматичних колективів у Бережанах, Львові, Коломиї про затвердження статутів.

Ф. (fond) 146, оп. (opis) 51, спр.(sprawa) 806, 56 арк, Прохання засновників про утворення чи зміну статутів.

---

<sup>21</sup> ДАІФО, *Statut towarzystwa «Teatr im. Moniuszki w Stanisławowie*, Stanisławów 1879, s.14; Stanisławów 1905, s. 16; Stanisławów 1928, s. 19; Stanisławów 1933, s. 33.

**Państwowe Archiwum Obwodu Iwano-Frankiwskiego** (Державний архів Івано-Франківської області – ДАІФО)

*Statut towarzystwa «Teatr im. Moniuszki w Stanisławowie*, Stanisławów 1879.

*Statut [...]*, Stanisławów 1905.

*Statut [...]*, Stanisławów 1928.

*Statut [...]*, Stanisławów 1933.

**Opracowania, prasa i źródła drukowane**

„Echo Muzyczne Teatralne Artystyczne” 1879, nr 17; 1885, nr 86, nr 134.

„Kurier Stanisławowski” 1929, nr 322.

*Sprawozdanie z działalności wydziału Towarzystwa «Teatr im. Moniuszki», towarzystwo muzyczno-dramatyczne w Stanisławowie. Rok 1929/1930*, Stanisławów 1930.

*Sprawozdanie [...]* Rok 1930/1931, Stanisławów 1931.

*Sprawozdanie [...]* Rok 1931/1932, Stanisławów 1932.

*Sprawozdanie [...]* Rok 1932/1933, Stanisławów 1933.

*Sprawozdanie [...]* Rok 1933/1934, Stanisławów 1934.

*Sprawozdanie [...]* Rok 1935/1936, Stanisławów 1936.

*Sprawozdanie [...]* Rok 1936/1937, Stanisławów 1937.

Мазепа Л., *Причинки до історії музичної освіти в Східній Галичині* [w:] *Музика Галичини. Musica Galiciana*, t. 2, red. Ю. Ясіновський, Львів 1999, s. 91–103.

Маланюк І., *Голос серця*: автобіографія співачки, [пер. з нім. А. Ільницької; комент., довід. відділ Б. Котюк], Львів 2001, 306 s.

**EDUCATIONAL ACTIVITIES OF STANISLAV MONYUSHKO CONSERVATORY  
IN STANISLAVIV IN THE CONTEXT OF THE GALICIA'S MULTINATIONAL  
CULTURAL AND ARTISTIC ENVIRONMENT**

**Abstract**

The main stages of the formation and development of the Stanisław Moniuszko Conservatory in the context of Galicia's multicultural cultural and artistic environment are presented in the article. The role of this educational institution in relation to music-educational processes in Stanisławiv (now Ivano-Frankivsk), which took place between the last quarter of the 19th century and the early 30s of the 20th century, is clarified.

The author characterizes peculiarities of the organization of the educational process, which in its structure was approaching the Western European Conservatories, as evidenced by the presence of well-considered curricula and highly qualified teachers who had been educated in the best universities of Europe. A multifaceted activities of the Conservatory, including training of qualified music personnel for performing and pedagogical work, as well as for giving concerts, upbringing younger generations of musicians and for carrying out promotional and educational activities.

**Keywords:** education, society, conservatory, cultural and artistic life, Stanisławiv, Galicia